

Prof. dr hab. Józef Górniewicz

Uniwersytet Warmiński – Mazurski w Olsztynie

Recenzja dorobku naukowego oraz dydaktycznego i organizacyjnego Pani dr Elżbiety Gozdowskiej ubiegającej się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Opinia przygotowana dla Rady Dyscypliny Pedagogika Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

Przebieg kariery naukowej kandydatki do stopnia doktora habilitowanego

Pani dr Elżbieta Gozdowska uzyskała w roku 1998 tytuł zawodowy magistra pedagogiki na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Pod kierunkiem Pani dr Ireny Kropińskiej przygotowała pracę pt. „Realizacja programów edukacji seksualnej w szkołach ponadpodstawowych w aspekcie oczekiwań młodzieży”. Wyniki badań zawartych w tekście rozprawy zostały opublikowane w materiałach pokonferencyjnych dotyczących promocji zdrowia w edukacji.

W roku 2004 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie pedagogika na podstawie pozytywnie ocenionej rozprawy naukowej pt. „Uwarunkowania polityki edukacyjnej samorządu województwa na przykładzie szkół medycznych na Mazowszu”. Promotorem pracy był Pan prof. dr hab. Janusz Gęsicki, a recenzentami w przewodzie Panowie Profesorowie Waldemar Dutkiewicz i Jerzy Niemiec. Postępowanie doktorskie zostało przeprowadzone w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie. Problematyka funkcjonowania instytucji oświatowych w poszczególnych segmentach samorządu terytorialnego stała się odtąd zasadniczym ośrodkiem zainteresowań poznawczych habilitantki.

Pani dr Elżbieta Gozdowska realizowała wiele form doskonalenia zawodowego. Po ukończeniu studiów magisterskich przez trzy lata odbywała studia doktoranckie w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie. Ponadto ukończyła studia podyplomowe z Informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na Wydziale Historycznym Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusku. W tejże uczelni, ale na Wydziale Nauk Politycznych ukończyła kurs Moderatorów Europejskich w zakresie „Edukacji Europejskiej”. W roku 2004 odbyła studia podyplomowe pt. „Organizacja i zarządzanie w oświacie. Strategie regionalne i szkolne” na Wydziale Humanistycznym UMK w Toruniu. Jednocześnie podnosiła swoje kompetencje dydaktyczne w systemie oświaty uzyskując w roku 2009 stopień zawodowy nauczyciela dyplomowanego.

Pani dr Elżbieta Gozdowska posiada także doświadczenie w nauczaniu akademickim. Była zatrudniona w trzech szkołach wyższych. W latach 1998 – 2000 pracowała w

Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku, w okresie 2004 – 2007 oraz od 2022 w Wyższej Szkole im. Pawła Włodkowica w Płocku, a w latach 2005 – 2016 w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, na Wydziale Nauk Pedagogicznych na stanowisku wykładowcy.

Dorobek naukowy

Pani dr Elżbieta Gozdowska do oceny recenzentów przedłożyła wykaz prac naukowych opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora. Na ten dorobek w ujęciu ilościowym składają się następujące kategorie: dwie monografie autorskie i jedna współautorska, trzy współautorskie raporty z badań, trzy rozdziały w monografiach wieloautorskich oraz 14 artykułów zamieszczonych w czasopismach naukowych.

W ujęciu bibliometrycznym ten dorobek (według stanu na 20 maja 2024) przedstawiał się następująco: łącznie 23 prace naukowe (w tym 4 współautorskie), liczba punktów według ustaleń MNiSW – 549, liczba cytowań łącznie 24, Indeks Hirscha – 3. Biorąc pod uwagę upływ czasu od uzyskania stopnia doktora to średnio rocznie liczba uzyskanych punktów była niska i wynosiła 27,5 pkt rocznie (nieco ponad jedna praca rocznie).

Wszystkie monografie autorskie i współautorska zostały opublikowane w Wydawnictwie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, współautorskie raporty z badań były przygotowane dla Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, dla Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie oraz Wydawnictwa APS w Warszawie. Rozdziały w pracach zbiorowych ukazały się w wydawnictwach: Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, Centrum Badań Społecznych UWM w Olsztynie oraz w Wydawnictwie Novum w Płocku. Z kolei 14 artykułów zamieszczonych w czasopismach naukowych były upublicznione w periodyku: „Społeczeństwo – Edukacja – Język” (2023, 2022), w „Forum Pedagogicznym” (2023), „Studiach Społecznych” (2020), „Zarządzaniu i Edukacji” (2015, 2014 nr 93 i 94, 2013), w „Pedagogice Społecznej” (2014), „Ruchu Pedagogicznym” (2013), „Edukacji Otwartej” (2009), „Dyrektor Szkoły” (2009, 2005) i „Nowej Szkole” (2004).

W niewielkiej monografii pt. „Uwarunkowania samorządowej polityki edukacyjnej w opiniach lokalnych decydentów” opublikowanej w roku 2012 w Wydawnictwie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (recenzent – prof. Janusz Gęsicki, 5,25 arkuszy drukarskich) badaczka podjęła problem ustalenia czynników, które w istotny sposób kształtują politykę edukacyjną w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego w Polsce. Była to zapowiedź szerszej problematyki, która została przedstawiona w późniejszej rozprawie habilitacyjnej, w znacznie rozszerzonej formacji teoretycznej jak i znacznie większej liczby podmiotów prawnych prowadzących placówki oświatowe. Po krótkiej charakterystyce podstawowych terminów naukowych oraz przedłożeniu zagadnień metodologicznych autorka dokonała analizy wypowiedzi decydentów politycznych na szczeblu powiatu i gminy o znaczeniu poszczególnych elementów społecznych i politycznych

wpływających na kształt polityki regionalnej w sferze edukacyjnej. Ukazała sześć uwarunkowań: polityczne, metodologiczne, społeczne, prawne, demograficzne, ekonomiczne. Pięć z owych elementów pojawi się także w rozprawie habilitacyjnej. Został zamieniony czynnik metodologiczny na pedagogiczny. W istocie owo uwarunkowanie metodologiczne było odnoszone do przygotowania strategii rozwoju edukacji w danej jednostce samorządu terytorialnego. Niektóre z nich posiadały taką strategię z określonymi celami rozwojowymi i analizą SWOT, mocnych i słabych stron systemu edukacji, szans i zagrożeń dla jego rozwoju. W rozprawie habilitacyjnej owe zagadnienia zostały określone mianem uwarunkowań pedagogicznych z mocniejszym przesłaniem ideowym i innymi argumentami teoretycznymi. Określenie uwarunkowania metodologiczne jest mylne dla badaczy z zakresu nauk społecznych, bo chodziło raczej o sposoby opracowywania strategii rozwoju lokalnego systemu oświatowego, a nie prowadzenie badań empirycznych opartych o metodologię właściwą dla tego typu analiz społecznych. Są tam wszak elementy diagnozy stanu i konstruowanie twierdzeń prospektywnych, ale nie jest to poddana kontroli badacza procedura pozyskiwania materiału i jego naukowej oceny.

Druga rozprawa – współautorska napisana wraz z Panią Profesor Danutą Urygą dotyczy problematyki rady szkoły. Tytuł brzmi następująco: „Rada szkoły – między idea a społeczną praktyką”, Warszawa 2014, Wydawnictwo APS w Warszawie (recenzent Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski). Rozdział pierwszy pracy pt. „Uspołecznienie – zmienne losy pojęcia” został napisany przez Danutę Urygę. Rozdział drugi pt. „Uspołecznienie polskiej szkoły publicznej w świetle regulacji prawnych oraz badań” jest autorstwa Pani dr Elżbiety Gozdowskiej. Pozostałe dwa rozdziały zostały napisane wspólnie.

Rzecz dotyczy problematyki powoływania i funkcjonowania (lub nie powoływania) rad szkoły w kilku miejscowościach województwa mazowieckiego. Wpierw autorki ukazują stronę metodyczną pozyskiwania materiału empirycznego i ustalają fakty, a w części czwartej przedkładają wnioski z badań i rekomendacje. Praca w części teoretycznej zawiera treści kilku teorii uspołecznienia zarówno w zakresie wiedzy filozoficznej jak i socjologicznej oraz systemie prawa. W części badawczej pojawia się wiele informacji faktograficznych ujętych w perspektywie przyjętej teorii uspołecznienia rady szkoły jako elementu działalności politycznej w warunkach demokratycznego państwa prawa.

Wystąpienia na konferencjach naukowych

Habilitantka w swoim autoreferacie wskazała pewne rodzaje aktywności w zakresie upowszechniania wiedzy naukowej w formie wystąpień na konferencjach specjalistycznych. Ośmiokrotnie uczestniczyła w spotkaniach naukowych wygłaszając referaty z zakresu problematyki oświatowej, organizacji oświaty i efektywności kształcenia. W roku 2024 brała udział w formie on-line w spotkaniu ludzi nauki zajmujących się współczesnymi problemami dzieci i młodzieży. Organizatorem tego wydarzenia naukowego była „Polish Academy of Social Science and Humanities” w Londynie. Ponadto uczestniczyła w konferencjach organizowanych w takich ośrodkach

akademickich w kraju jak: Towarzystwo Naukowe Płockie, Akademia Mazowiecka w Płocku, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski, Instytut Kultury Europejskiej w Gnieźnie, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie. Na tych spotkaniach wygłosiła referaty.

Ponadto jedenastokrotnie zabrała głos w dyskusji na takich spotkaniach jak: Menadżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie, debaty Kongresu Obywatelskiego, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku, Akademia Mazowiecka w Płocku, Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, czy Towarzystwo Naukowe Płockie. Łącznie jest to 19 spotkań naukowych, około jednego rocznie.

Projekty badawcze

Pani dr Elżbieta Gozdowska w sporządzonym przez siebie wykazie projektów badawczych wskazała siedem takich inicjatyw naukowych. Cztery zadania naukowe były finansowane ze środków Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie przeznaczonych na działania badawcze w ramach dotacji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dwa projekty zostały sfinansowane przez Towarzystwo Naukowe Płockie, a jeden pt. „Rada oświatowa w opiniach władz samorządowych i środowisk związanych z lokalną edukacją” zlecony przez Ośrodek Rozwoju Edukacji był współfinansowany przez Europejski Fundusz Społeczny. Habilitantka pełniła rolę kierowniczą i głównego wykonawcy. Jednak żaden z owych projektów nie był finansowany przez Narodowe Centrum Nauki czy Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, podstawowe ośrodki wspierania nauki w Polsce. Zatem kandydatka do kolejnego stopnia naukowego nie posiada doświadczenia w pozyskiwaniu środków na projekty naukowe z instytucji centralnych finansujących badania podstawowe, czy aplikacyjne, ani w kierowaniu pracami zespołów badawczych. W autoreferacie nie odnalazłem żadnej informacji o przygotowywanych wnioskach grantowych do NCN lub NCBR.

Współpraca z ośrodkami naukowymi zagranicznymi i krajowymi

Pani dr Elżbieta Gozdowska deklaruje współpracę naukową z kilkoma ośrodkami akademickimi zlokalizowanych w różnych krajach europejskich, między innymi w Wielkiej Brytanii oraz Ukrainie. Ale były to incydentalne spotkania, które polegały na wygłoszeniu referatu, wykładu dla studentów nie zaś trwała współpraca naukowa związana z projektami badawczymi i wymianą naukową. Ścisłe współpracuje z polskimi uczelniami, w których była zatrudniona (3 placówki) oraz organizacjami społecznymi, fundacjami, towarzystwami naukowymi i agendami samorządów terytorialnych.

Jest członkinią Towarzystwa Naukowego Płockiego od 2017 roku.

Działalność dydaktyczna kandydatki do stopnia doktora habilitowanego

Pani dr Elżbieta Gozdowska posiada spore doświadczenie dydaktyczne. Od ponad 20 lat realizuje zajęcia dydaktyczne na kierunku pedagogika w kilku szkołach wyższych. Prowadzi wykłady i ćwiczenia z takich przedmiotów kształcenia akademickiego pedagogów jak: praca opiekuńczo – wychowawcza, pedagogika społeczna, organizacja i zarządzanie szkołą, polityka edukacyjna samorządu terytorialnego, podstawy zarządzania oświatą, ewaluacja działalności placówki oświatowej, szkoła w środowisku lokalnym, metodyka edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia.

W swoim autoreferacie wskazuje także na to, że pełniła funkcję promotora 19 studentów przygotowujących prace magisterskie oraz wypromowała kilkadziesiąt licencjatów. Pełniła także funkcję recenzenta nie podając żadnych danych liczbowych w tej sprawie.

Habilitantka wykazała w autoreferacie, że uczestniczyła w działaniach promujących naukę i wartości edukacji. Przygotowała kilka prelekcji dla nauczycieli ze szkół powiatu sierpeckiego, płockiego, z zakresu debaty oksfordzkiej traktowanej jako narzędzie edukacyjne. Napisała kilka tekstów dla lokalnych czasopism promując idee pedagogiczne oraz treści z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Za działalność oświatową, organizacyjną i naukową otrzymała dwa medale przyznane przez Towarzystwo Naukowe Płockie oraz Starostę powiatu sierpeckiego.

Ocena podstawowego osiągnięcia naukowego habilitantki

Pani dr Elżbieta Gozdowska do oceny recenzentów przedstawiła monografię pt. „Lokalne systemy oświaty. Studium sześciu gmin”. Praca została opublikowana w Wydawnictwie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie w roku 2023. Liczy 454 strony. Recenzentami wydawniczymi byli Panowie Profesorowie: Stefan Kwiatkowski oraz Bohdan Skrzypczak.

Praca składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zawiera treści dotyczące systemu oświaty w Polsce po 1989 roku, a druga została zatytułowana – „funkcjonowanie lokalnych systemów oświaty w świetle badań” i jest raportem z badań empirycznych przeprowadzonych w latach 2009 – 2015.

Część pierwsza zawiera sześć rozdziałów. Pierwszy z nich poświęcony jest na przedstawienie problematyki uspołecznienia zarządzania oświatą w Polsce po 1989 roku. Drugi zawiera treści dotyczące zadań oświatowych samorządu terytorialnego. Treścią rozdziału trzeciego są zasady i warunki finansowania zadań oświatowych w

Polsce. W kolejnej części opracowania badaczka przedstawiła regulacje ustawowe określające warunki pracy nauczycieli w szkołach publicznych. Rozdział piąty zawiera informacje dotyczące zmian demograficznych w kraju w kontekście kształtowania sieci placówek oświatowych, a szósty został poświęcony problematyce kreowania lokalnej polityki oświatowej. Autorka ukazuje siły społeczne środowiska lokalnego zaangażowane w projektowanie zadań edukacyjnych, liderów opinii, przywódców poszczególnych agend samorządu terytorialnego, rad pedagogicznych i rad szkoły.

Część druga monografii składa się z kilku rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz aneksu zawierającego analizę efektów kształcenia z uwzględnieniem wskaźnika EWD (edukacyjna wartość dodana) w badanych gminach. Ten fragment pracy rozpoczyna się od przedstawienia czytelnikom metodologicznych założeń badań. Składa się z takich elementów jak: ukazanie perspektywy teoretycznej projektowanych badań, określenie przedmiotu i celu badań oraz sformułowanie problemów. W dalszej części pojawiają się informacje o metodzie i terenie badań, o sposobie analizy i interpretacji materiału badawczego.

Rozdział 8 pracy – najobszerniejszy bo liczący ponad 210 stron jest opisem sześciu gmin określonych tutaj umownie jako: gmina Jarząb, Kamion, Oczar, Piaski, Plewki, Stoki.

W kolejnym fragmencie monografii autorka przedstawia wnioski z badań oraz określa rekomendacje dla organów państwa odpowiedzialnych za funkcjonowanie systemu oświaty. Dzieło wieńczy zakończenie zawierające krótkie podsumowanie z analizy problemu przedłożonego przez autorkę w ocenianej pracy.

Tekst pracy jest mocno osadzony w zakresie prawa oświatowego zmieniającego się z każdym nowym okresem sprawowania władzy przez zwycięskie ugrupowania polityczne wyłonione w trakcie wyborów do Parlamentu. Niemal każdy polski rząd po roku 1989 przygotowywał jakąś znaczącą modyfikację systemu oświatowego. Zmieniał strukturę systemu, warunki działalności placówek szkolnych, kształcenia i doskonalenia nauczycieli, finansowania zadań oświatowych. Można określić ten okres jako permanentna modernizacja programowa, strukturalna, finansowa i metodyczna systemu oświaty.

Habilitantka podjęła trudny problem określenia przemian oświatowych z perspektywy 6 gmin zlokalizowanych w różnych częściach kraju. Zebrała bogaty materiał empiryczny pozyskany ze źródeł oficjalnych – sprawozdań stanowiących podstawę naliczania subwencji oświatowej, opinii wyrażanych przez instancje kontrolne z kuratoriów oświaty, ministerstwa właściwego do spraw edukacji, z rozmów przeprowadzonych z osobami odpowiedzialnymi w poszczególnych gminach za sprawy oświatowe i finansowanie zadań edukacyjnych. Nie uzyskała opinii od rodziców dzieci uczęszczających do poszczególnych placówek, nauczycieli tam zatrudnionych, stowarzyszeń oświatowych i kulturalnych działających w lokalnym środowisku, uczniów szkół ponadpodstawowych. Okres badań obejmował lata 2009 - 2015 i dotyczył już przebrzmiałej struktury systemu. Mnie zainteresowała szczególnie gmina „Oczar” bo dotyczy znanego mi środowiska miejskiego i jego instytucji

edukacyjnych. Prowadzono tam wiele badań przyczynkarskich w poszczególnych placówkach oświatowych i opiekuńczych w ramach badań własnych jednostki, jak też prac doktorskich i magisterskich przygotowywanych przez doktorantów i studentów regionalnego uniwersytetu.

Praca habilitacyjna mocno osadzona w systemie prawa i jego przemian powinna także dotyczyć zagadnień teoretycznych. Zatem poszukiwałem jakiejś wiodącej teorii wyjaśniającej fenomen przekształceń w systemie oświatowym. Owa teoria zapewne była by także bazą leksykalną do analizy materiału empirycznego.

Autorka lokuje swoją pracę w teorii systemów. Przywołuje stanowisko Margaret Archer, która wyodrębniła dwa systemy oświatowe. Pierwszy – zdecentralizowany polega na rozproszeniu kompetencji i charakteryzuje się różnorodnością rozwiązań organizacyjnych. System drugi – scentralizowany polega na tym, że pełną kontrolę nad szkolnictwem sprawuje władza państwowa. Zarządzanie odgórne powoduje to, że kompetencje są skupione w organach nadzorowanych przez instancje zwierzchnie. System oświatowy w Polsce został uznany jako scentralizowany.

Jak pisze habilitantka w swoim autoreferacie, za ramę teoretyczną oraz interpretacyjną przyjęła podejście systemowe, wywodzące się z ogólnej teorii systemów oraz cybernetyki traktowanej tutaj jako nauka o zarządzaniu i komunikacji. Opisuje ustalenia poczynione przez twórcę tej teorii – Ludwiga von Bertalanffy'ego. Podstawowym celem konstruowania owej teorii była niezgoda na parcjalne podejście do poszczególnych dyscyplin i subdyscyplin naukowych. Badacz zaproponował inne podejście – holistyczne, polegające na poszukiwaniu wspólnego języka do opisu zdarzeń, prawidłowości, które są przedmiotem badań przedstawicieli różnych nauk szczegółowych i znoszenia barier metodologicznych, leksykalnych pomiędzy nimi. Według tej propozycji teoria systemów przejawia się jako kompleks zespolonych z sobą elementów. Tworzą one całość pozostając z sobą we wzajemnych relacjach i pełniąc określone funkcje. System jako całość posiada pewne niepowtarzalne właściwości, których nie da się dostrzec badając wyłącznie jego poszczególne elementy. Badania nad różnymi obiektami wymagają całościowego spojrzenia, a nie tylko parcjalnego i analitycznego.

Autorka rozprawy przyjęła także założenia metodologiczne z teorii systemów. Jej zdaniem cele badań z perspektywy systemowej są takie, że w pierwszym kroku badacz dąży do opisu i wyjaśnienia rzeczywistości traktowanej całościowo za pomocą pojęcia systemu używając języka tej teorii. Po wtóre projektuje przyszłe pożądane stany rzeczy określonych systemów. Zatem pojawia się problem systemu działania. Habilitantka określa go w kategoriach metodologicznych jako zestaw wzajemnie powiązanych elementów funkcjonujących jako całość. Jeden z tych elementów jest podmiotem sterującym (lider opinii, grupa inicjatywna). Taki system jest strukturą otwartą i wchodzi w interakcje z innymi systemami oraz otoczeniem społecznym. Wymiana z otoczeniem polega na tym, że wytworzone przez system elementy (produkty jak idee, normy prawne, struktura organizacyjna) przekazywane są do owego otoczenia i zaspakajają jego istotne potrzeby. Jednak takiej perspektywy metodologicznej nie dostrzegłem w ocenianej pracy. Autorka zastosowała procedurę

właściwą dla nauk społecznych, a nie wywodzących się z cybernetyki i teorii komunikacji.

Pani dr Elżbieta Gozdowska na podstawie swoich analiz teoretycznych zagadnień oświatowych prowadzonych z perspektywy teorii systemów wyodrębniła elementy lokalnego systemu oświaty (struktury scentralizowanej). Stanowią go takie elementy jak: - decydent systemowy czyli organy samorządu terytorialnego wykonujące funkcje właścicielskie

- elementy zgrupowane wokół decydenta systemowego – szkoły i inne placówki oświatowe
- kurator oświaty, czyli organ nadzoru pedagogicznego – państwowego
- rada oświatowa – organ społeczny nie występujący we wszystkich placówkach oświatowych.

Autorka sformułowała cel badań. Chciała uzyskać całościowy obraz funkcjonowania lokalnych systemów oświaty. Brała pod uwagę dwa elementy: uwarunkowania decyzji podejmowanych przez władze samorządowe oraz efektywność systemu. Uwarunkowania były następujące: polityczne, pedagogiczne, społeczne, prawne, demograficzne i ekonomiczne. Efektywność systemu została określona jako zdolność do pozyskiwania zasobów niezbędnych do funkcjonowania i rozwoju systemów jak też osiągnięcia przyjętych celów czyli zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie wykształcenia obywateli. Zasoby lokalnego systemu oświatowego były następujące:

- osobowe (uczniowie, nauczyciele, pracownicy administracji i obsługi)
- ekonomiczne (subwencja oświatowa, darowizny, wpłaty rodziców, działalność gospodarcza placówek oświatowych)
- rzeczowe (budynki, grunty, media, wyposażenie, pomoce dydaktyczne, zasoby biblioteczne i inne aktywa)
- pedagogiczne (programy nauczania, metody pracy z uczniem, podręczniki, opracowania, materiały pomocnicze)
- energetyczne (media – prąd, woda, gaz).

Za miarę zaspokajania przez lokalny system oświaty potrzeb społecznych autorka przyjęła dwa czynniki: liczebność uczniów przyjmowanych do szkół podstawowych i gimnazjów oraz po wtóre – przeliczeniowe etaty nauczycielskie tworzone lub likwidowane w poszczególnych placówkach oświatowych.

Habilitantka sformułowała dwa problemy badawcze. Pierwszy z nich brzmi następująco: jakie uwarunkowania miały zasadnicze znaczenie przy podejmowaniu przez decydenta systemowego (władze samorządowe) decyzji zmieniających lokalne systemy oświatowe? I pytanie drugie: czy zmiany zachodzące w lokalnych systemach oświatowych poprawiały efektywność ich funkcjonowania?

Metodą badawczą było „studium przypadku”. Według autorki pracy jest to podejście jakościowe, w którym poddaje się analizie ograniczony system (jako przypadek) lub kilka ograniczonych, systemów stosując szczegółowe i pogłębione procedury

zbierania danych o różnym charakterze (danych empirycznych, informacji zawartych w dokumentach, raportach, materiałach zamieszczonych w mediach). W wyniku pogłębionej analizy uzyskuje się opis przypadku oraz wiele innych wątków pojawiających się jako wynik analiz szczegółowych.

W badaniach wykorzystano następujące techniki badawcze: wywiad ankietowy (objął sześć osób – pracowników urzędów gminnych i nadzoru pedagogicznego), analiza dokumentów zastanych (581 jednostek archiwalnych), indywidualne wywiady pogłębione (16 osób pełniących kluczowe funkcje w organach samorządu terytorialnego 6 gmin), analiza danych statystycznych (121 jednostek: tabel zbiorczych, diagramów, wykresów, informacji statystycznych), analiza efektów pracy szkół ustalona na podstawie wskaźnika EWD (edukacyjna wartość dodana) dla gimnazjów oraz wyniki sprawdzianu dla szkół podstawowych (sześć lokalnych systemów oświaty).

Na podstawie badań empirycznych autorka sformułowała kilka wniosków ogólnych. Określiła je jako katalog uwarunkowań mających istotne znaczenie dla funkcjonowania gminnej oświaty publicznej. Są to następujące czynniki:

- brak długofalowej koncepcji rozwoju polskiego systemu oświaty
- niestabilność zasad podziału kompetencji w zarządzaniu systemem oświaty pomiędzy administracją rządową i samorządem terytorialnym
- ograniczenie autonomii samorządów w prawie oświatowym i praktyce edukacyjnej
- nieadekwatne do zadań zabezpieczenie finansowania oświaty z budżetu państwa
- zła sytuacja demograficzna (coraz mniejsza populacja dzieci – uczniów w szkołach)
- oczekiwania społeczne (sprzeciw mieszkańców małych miejscowości wobec pomysłu likwidacji szkół wiejskich przez władze samorządowe i niedostateczna ochrona placówek oświatowych).

I chociaż wyniki badań wskazują na liczne niedostatki w zakresie realizacji zadań oświatowych przez władze samorządowe autorka formułuje wniosek ogólny z pozytywnym przesłaniem. Ocenia efektywność lokalnych systemów oświaty rozumianą jako zdolność do pozyskiwania zasobów niezbędnych dla ich funkcjonowania i rozwoju oraz adekwatne zaspokajanie potrzeb środowiska lokalnego dodatnio. Zmiany zachodzące w ciągu ostatnich 10 lat spowodowały znaczną poprawę warunków funkcjonowania placówek oświatowych oraz relacji między władzą samorządową a lokalnymi instytucjami społecznymi. Zatem rekomenduje władzom politycznym państwa takie oto rozwiązania jak: konieczność powrotu do subsydiarnej roli państwa w publicznej edukacji szkolnej i konieczność wprowadzania systemu zdecentralizowanego w zarządzaniu placówkami oświatowymi. System taki jest bardziej efektywny i elastyczny w dostosowywaniu się poszczególnych jednostek do zmian uwarunkowań społecznych, ekonomicznych, pedagogicznych, demograficznych. Bywa też odporny na przekształcenia polityczne i prawne. Wymagana jest większa rola instytucji społecznych, stowarzyszeń, rad rodziców, stowarzyszeń nauczycielskich. Autorka opowiada się za powołaniem Krajowej Rady

Oświatowej (pomysł prof. Bogusława Śliwerskiego), która będzie miała swoje struktury na każdym poziomie władz samorządowych: wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Rozprawa habilitacyjna jest interesującym studium naukowym nie pozbawionym jednak szeregu niedostatków – brak bazy teoretycznej i leksykalnej z pedagogiki, błędy z zakresu metodologii, nieadekwatność wielu wniosków z badań w relacji do przyjętych założeń i sformułowanych problemów. Do pytania rozstrzygnięcia formułuje się na ogół hipotezę/zy i poddaje się je weryfikacji w badaniach empirycznych, a tutaj nie zastosowano takiej procedury.

Konkluzja

Pani dr Elżbieta Gozdowska jest doświadczonym nauczycielem akademickim. Prowadzi zajęcia dydaktyczne z wielu przedmiotów nauczania w szkole wyższej. Pracowała w trzech różnych uczelniach realizując program kształcenia z zakresu pedagogiki opiekuńczej, zagadnień kształtowania polityki oświatowej w kraju, systemu szkolnego, zarządzania w oświacie, czy z pedagogiki społecznej.

Z danych zamieszczonych w autoreferacie wynika, że uczestniczyła w kilku projektach badawczych w roli wykonawcy, czasami kierownika. Jednak wszystkie te działania były finansowane przez środki własne uczelni, albo stowarzyszenia naukowego w ramach wewnętrznego programu grantowego. Habilitantka nie uzyskała żadnego grantu z instytucji finansujących projekty naukowe (NCN, NCBR). Nie ma zatem doświadczenia w pozyskiwaniu środków finansowych, ich rozliczania i kierowania grupą badawczą.

Skromny jest dorobek naukowy w sensie ilościowym. W ciągu 20 lat od uzyskania stopnia doktora opublikowała zaledwie 23 prace, w tym trzy monografie (2012, 2014, 2023). W ostatnim pięcioleciu nastąpiła większa dynamika w zakresie publikowania prac naukowych. Niemniej liczba uzyskanych punktów według klasyfikacji MNiSW jest skromna (545 pkt). Średnio rocznie daje to wynik 27,5 pkt. Także aktywność habilitantki w przygotowaniu i uczestnictwie konferencji naukowych jest niewielka. Brała udział w takich spotkaniach rzadziej niż jedna rocznie.

Monografia wskazana jako podstawowe osiągnięcie naukowe jest obszerną pracą z zakresu zarządzania systemem oświatowym w Polsce. Dostrzega się wielkie zaangażowanie i pracowitość kandydatki do kolejnego stopnia naukowego. Liczba pozyskanych materiałów źródłowych jest imponująca, także analiza danych statystycznych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych wymagała wielkiego wysiłku. Ale słabością tego projektu jest niedostatek teorii. Praca opiera się przede wszystkim na teorii systemów (cybernetyka i teoria zarządzania) oraz analizie prawa oświatowego z wielu obszarów funkcjonowania placówek szkolnych. Nie dostrzegam większego znaczenia badaczki w powiększaniu zagadnień rudymenarnych dla pedagogiki jako dyscypliny naukowej. Pani dr Elżbieta Gozdowska jest bez wątpienia ekspertem z zakresu organizacji i zarządzania systemem oświatowym w samorządach terytorialnych, może nawet w skali kraju, ale owe kompetencje nie są wystarczającą

przesłanką do uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Ogólnie pozytywnie oceniam zarówno projekt badawczy jak i jego wykonanie. Nieco więcej mam uwag krytycznych do części metodologicznej. Wydaje się, że habilitantka nie odpowiedziała wprost na pytania badawcze postawione w pracy, a wnioski z badań znacznie wykraczały poza obszar problematyki. Także nazwy i sposób wykorzystania technik i narzędzi badawczych nie jest zbyt dokładny z zaleceniami metodologów nauk społecznych. Razi termin „wywiad ankietowy”. A technika analiza efektów pracy szkoły w istocie jest badaniem wyników uzyskanych przez uczniów z poszczególnych szkół w relacji do średniej krajowej i dynamiki zmian w samej placówce w poszczególnych latach. Co zatem zawodzi jeśli owe wyniki są niższe niż poprzednio: praca tych samych nauczycieli, zbyt skromne wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczne, czy brak zaangażowania w proces edukacji i niskie zdolności intelektualne uczniów? Takich odpowiedzi czytelnik nie uzyska po lekturze monografii.

Podstawą mojej negatywnej decyzji w sprawie nadania Pani dr Elżbiecie Gozdowskiej kolejnego stopnia naukowego jest uznanie dorobku naukowego jako zbyt skromnego w sensie ilościowym (opublikowała 23 prace w ciągu 20 lat od uzyskania doktoratu), niewielka aktywność w świecie akademickim na konferencjach naukowych (19 spotkań, w tym tylko 8 spotkań z własnym referatem), nie pozyskiwanie środków na badania naukowe z instytucji centralnych finansujących projekty badawcze, brak doświadczenia w kierowaniu zespołami naukowymi i minimalny wpływ na naukę z perspektywy wskaźników bibliometrycznych – liczba cytowań – 24, Indeks Hirscha – 3, niezwykle skromne doświadczenie w promowaniu prac magisterskich. Była promotorem ledwie 19 prac magisterskich

Na podstawie art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668) z późniejszymi zmianami wnoszę do Rady Dyscypliny Pedagogika Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie o nienadanie Pani dr Elżbiecie Gozdowskiej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

716